

A'
K O Σ Ω N
ARANYAKROL.

VÍSGÁLODO
ÉRTEKEZÉSEK.

NAGY ÉRDEMŰ
S. PATAKI PROFESSOR
NAGY FERENTZhez

VÁLASZSA
KENDERESI MIHÁLYnak,

a'

KÖZÖN

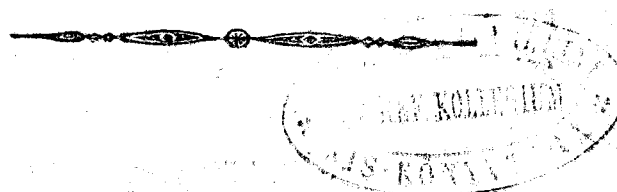
és

LYSIMACH
ARANYOKROL.

Decipit frons prima multos.

Phædrus.

Dr. Notarius Kis József
M. a. L.

KOLOSVÁRONN

Nyomt. a' Réf. Kolégyom' betűivel 1812.

*Nagy érdemű
jó Hazafi Barátom!*

Gyilkos Értz! vesszsz-el rokoniddal együtt

* * * * *

Vesszsz-el; utálják amaz égi Szüzek,

Béke, Tsendesség, Szeretet, 's Igazság

Létedet; töllünk, dühödet ha látják

Futnak az Égbe.

Nagy Ferentz.

Imprimatur.

Claudiopoli 25. Julii

1812.

Mártonfi mp.

Előtttem igen bertses Leveledre ezen Vá-
laízzal néhány Honapoktól fogva tartó-
zom: de az előmbe terjeztett Kérdések-
nek, fontos volta, sőt e' mellett Hivata-
lomnál-is terhesebb foglalatom, a' késé-
delemre nézve tekintetet fognak, a' mint
reménylem, előtted nyerni.

Originalis Odáid után vettem i-
gen-is és igen kedvesen, 's nagy gyönyö-
rüséggel *Bion*, és *Moschus Idylliumait*, *Ho-
mér Batrachomiomachiáját*, és *Μνημοσύνην*.

Az előbbenieknek pontos elevensé-
gű fordításával, melyekről már előre, di-
tső Nemzetünket, nagy Hazafi Kultsár
jó Barátunk tudositotta volt; és említett
utolso eredeti munkáddal, mint remek
művekkel, igazán azon felséges rendbe
iktatád önnön magadat, melybe hogy
léphessenek, csak a' nagy Tudományu,
a 2 és Nem-

és Nemzetünk' ditsőítésére munkálkodo Hazafiak érdemesek: kiknek érdemek, és derékségek már tul tört a' siron, 's kiknek Nevek vélek együt, mint más sok Ezereknek, semmi modon el-nem temetethetik.

Innen, ezen édes képzelődésből, vízfő térek jo Barátom azon Kérdésekre, melyeket a' ΚΟΣΩΝ aranyokra nézve, én hozzám e' következőkbe tettél.

1^{kor}: Hol vették magokat Erdélyben az említett Aranyok?

2^{kor}: Akkor találtattak-é, mikor a' *Lysimachéi*?

3^{kor}: A' *Lysimach* arannyainak mi a' Historiája? és

4^{kor}: Mi Vélekedéssel vagynak az Erdélyiek a' ΚΟΣΩΝ Aranyokról?

Ezen Kérdéseket előre botsátva, megírod Vélekedésedet: ez a' Görög többes szám második eseréből *genitivus pluralis*-ból vétetve, sokkal inkább közelit az én Vélekedésemhez, mint minden eddig fenn forgott,

forgott, és némely mosolygást okozható verékedések; de tsupán tsak-is ezen rézben közelit: azonban még-is ezen alapon épített Itéleted, Vélekedésem férent, a' dolog' valóságát tsak arányozra, de el-nem találta; annyival pedig kevésbé másoknak ezzel is ellenkező, és már sok rendben elé-fordult vitatásaik.

Meg engedj Barátom! Fell-tett Kérdéseid sokkal nevezetesebbek, 's talám az én ezekre elé-hozandó Feleleteim-is tekintetre méltobbak lesznek; mint sem azokat, a' Publicum *Criticája* előll, el rejtünk kellene: éppen ez az egyik oka, hogy válaázlo Levelemet nyomtatás uttyán másokkal-is közölni szükségesnek tartottam. Ezt tseleklém egy felől azért, hogy a' sok tudosok, és több tudatlanok között fenn-forgó különböző vitatások a' ΚΟΣΩΝ Aranyokra nézve, a' Tudosok *Criticája* által, melynek én is Vélekedésemet önként alája adom, világosságra hozattassanak; más rézről pedig és ne-

vezetesen azért, hogy a' nép között meg-
rögzött bal-vélekedés, melynek káros vól-
tát az Igazgatás-is, hivatal uttyán-is lát-
ta, és a' melyről alább állani fogok,
meg-táfoltassék, 's közönségesen a' tör-
ténetek' egyenesebb uttyára igazittassunk.

Még eggyet kérek, enged-meg azt-is;
hogy a' fell tett négy Kérdések közzül,
az utolson kezdhessem: mivel ez, mint-
egy a' többit-is magában foglalja, vagy
leg-alább, ha az elé-áamlálando Véleke-
dések közzül eggyik-is meg-nem álhat-
na; akkor lehetne csak méltó jussom, a'
több Kérdések' meg-fejtésére erefked-
nem, és Vélekedésemet úgy, a' mint még
eddig meg-győződve vagyok a' ΚΟΙΝΩΝ
és *Lysimach* Aranyaira nézve, a' töb-
biekével ellenkezőleg ki-is mondanom.

Leg-közönségesebb, és rendszerént
leg hibásabb a' Nép' Vélekedése. Értem
a' népen (a' küllerésnek, és Rangoknak,
sőt még igen sok Papoknak-is, minden
meg különböztetések nélkül) a' tudat-
lanok, vagy félig tudosok sokaságát.

Egy igen régi, 's tsak nem fűnte-
len fenn álló *traditio*, történeti emlékez-
tetés, azt hiteti-el vélek; hogy *Dárius'*
Kintsei még most-is ezen Országban fer-
te félyel el-rejtve lennének. Ez magá-
nak az Erdélyi Királyi Fő Igazgato Ta-
nátsnak, 's felsőbb Helyekenn-is egy bi-
zonyos Testamentumnál fogva alkalmat-
lankodott: de fámtalanok azok, kik ezen
hibás Vélekedésnél fogva, az irt *Dárius'*
Kintsét titkon, és nyilván keresve, ássák,
bontyák, az Erdélyi dombokat, hegye-
ket, és omladékokat; úgy hogy ennek
eleitől-fogva igen sokan lettek áldozat-
tyává. A' Nép tehát, a' mint én azt sok-
szor tsudálkozva még némely elébb kel-
lő emberektől-is hallottam, a' ΚΟΙΝΩΝ,
és *Lysimach* Aranyokról-is azt tartja;
hogy azok-is *Dárius'* Kintsei közzül va-
lok lennének. Vezik pedig abbol magok
Vélekedéseket, hogy azt tagadni nem le-
hetvén; hogy *Dárius* a' *Scythák* ellen
folytatott Hadakozásából, rettenetes vez-

réssel tért vissza: tehát a' *traditio*, és *Historia* között semmi ellenkezés nem lenne.

Ki kell tehát nékiek világosan mutatnunk, hogy *Dárius'* Kintsét Erdélybe, noha az-is régen *Scythiának* leg napnyugotibb réze volt, keresni balgatagság: mert ugyan-is *Dárius* soha Erdélybe nem lakott, azt nem bírta, de soha Erdélybe se maga, se népe nem volt, és az Erdélyiekkel Erdélyen kívül-is, nem hadakozott, de más uton-is az ő Kintse ide nem hozattatott.

Igaz ugyan hogy I^o *Dárius Hystápis* fia, *Xerxesnek* Attya a' ki *Kristus* előtt 521. Eftendővel ült a' *Persiai* Királyi Székben nevezetes Hadat vitt a' *Scythák* ellen, és azt *Kristus* előtt 508. Eftendővel gyalázatosan el-is vettette: a' mint azt mind *Herodotus*, a' ki *Kristus* előtt mintegy 404. Eftendővel ízületett, mind *Ctésias*, a' ki *Kristus* előtt mintegy 418. Eftendővel írta *Historiáját*, kívált az első környülállásoson, és hitelesen leírják-

írják; és lehet az-is, a' mint a' most említett *Ctésias* az *Artaxerxes Mnémon* Udvari Orvossa' tudósításából íratik a' fennmaradott *Fragmentumokba*: hogy valaminth *Dárius* ezen Hadból 80. Ezer *Persát* el-vettett, ugy *Kintse*-is sokat vettethetett; 's bár légyen ám, hogy régi *Eleink* innen vették, azt a' mindenek ajakán pengeni fokott *Dárius* Kintse' *traditioját*; de éppen ebből, ugyan hogy következhetik az? tehát Erdélyben keresni-is, vagy találni-is lehessen ezen I^o *Dáriusnak* Kintsét; minthogy a' többi *Dáriusokrol* még csak közelítve-is, fő sem lehet.

A' *Traditiót* ugyan, ha a' jozan okossággal nem ellenkezik, egy okos ember-is meg-nem veti: de midőn az, ha éintén semmi lehetetlenség nintsen-is benne, csak ugyan a' hiteles Irok tudósításával ellenkezik, akkor minden okos embernek azon igyekezni kötelessége, hogy igaz okát, az ahoz toldott bal Vélekedésnek fel-fedezhesse.

Ezen egyik leg-hibásabb Vélekedéssel azért bibelődöm hosszabban; mivel szeretném fok felebarátimat ezen káros bal ítéllettől meg-menteni: és ezen okétt mind jó Barátom, mind pedig több tudos Hazánkfiái ezt meg-is fogják nekem engedni. Ha keveset-is, de mindenkör használni tartozunk.

Elöre meg jegyezve, hogy *Dárius'* idejébe Erdélyben *Agathyrus Scythák* (kik talám a' későbbi Görög Irok által a' fok-
kor említett *Acatzirusok* Elei lehettek) laktanak, kik a' több *Scythákkal* *Dárius* ellen *Herodotus* szerént se hadakozni nem akartak, se nem hadakoztak: a' *Magiurok* pedig, vagy *Ung Urok*, vagy *Av Urok*, vagy *Honnosok*, (mely egy eredetű, és Vérségű, de még-is különböző Nemzet-
tségeknek valamelyik ágazattyától, a' mely akkori időben a' Historiák szerént a' Tanais vizén tul-is innen-is tanyáz-
hatott, jöhetett le a' *Dárius* Kintse' *traditioja* mi hozzánk) Erdélytől, vagy az akkor úgy nevezett *Agathyrusok* Orfá-
gától-

gától mintegy két száz mértföldnyire laktanak: de minthogy az-is igaz, hogy *Dárius* egész azon tájig vitte maga hadait, ha fíntén meg-eshetett-is az; hogy talám itten a' Magyarok' régi Eleinek valamelyik Nemzettsége sok kintseit *Dárius*nak el nyerhette, a' miről ugyan se *Herodotus* se *Ctésias* nem emlékezik, leg-fellyebb csak az következtethetik; hogy a' fíntelen fenn álló *traditiot*, magokkal ezer 's több Eftrendők mulva-is Erdélybe el-hozhatták, de hogy magát a' Kintset-is el-hozták volna, és azt magok valami tsudálatos okokból el-is rejtették légyen, úgy láttzik képtelenség: azonban pedig egyfersmind leg-alább a' KOZON, és *Lysimach* Aranyokra nézve, nem csak képtelenség, de lehetlenség-is; mert a' mint alább világosan meg-bizonyittatik, a' KOZON Aranyok, úgy mint egy virágzó Közön-
séges Szabad Társaságnak, *Respubli-
kának* Pénzei, leg-fellyebb *Xerxes*nek az
említett

említett I^o *Dárius* Fiának idejéből valok, a' *Lysimach* Aranyok pedig az utolsó *Dárius Codomannus* ideje után valok: tehát hogy az első *Dárius Hystáspis* Kintsei között valaha lehettek volna, természet szerint lehetetlen. A' többi *Dáriusok* Kintseiről pedig Erdélyre nézve mint felyebb is irtam, jozanon még csak főse lehet.

Meg-borsás Barátom, néked a' 4^{ik} Kérdésben csak az Erdélyi Tudosok Vélekedését volt tzelod én töllem megérteni; de mivel én azt tapasztalom, hogy a' Népnek ezen Vélekedését olyanok-is, kik nem éppen minden tudomány nélkül valok, vitatták, ezen Vélekedést-is előhozni, és világosan meg táfolni, a' felyebb irt okból nem annyira tükségesnek, mint hasznosnak, és csak ennyiben még-is tükségesnek-is tartottam: sőt még a' következőket-is hozzá adni el nem mulathatom.

A' *Historia*; *Geographia*, és *Chronologia* nélkül annyi: mint a' vaknak a' fizek' szépségét magyarázni.

Herodotus az igaz *Historicusok*' *Attya*, a' *Chronológiát*, de a' *Geographiát*-is, az akkori időhöz képest elég értelmesen és igazán egybe kötötte.

Nézzük-meg tsak figyelmetesen negyedik Könyvét, mely *Melpoménéről* neveztetik, és a' melyet ha valaki a' Görög originálból Magyarra fordítana, nevezetesen a' Magyaroktól hogy tiszteltetés méltán érdemelné: minek-előtte *Dáriusnak* egész hadi dolgait, és szerentsétlenségét a' *Scythákra* nézve le írná; milyen szépen, és gyökeresen írja-le a' *Scythák*' szokásait, vallásokat, lakhelyeiket; mint meg-különbözteti ezt a' Nagy, és Vitéz Nemzetet, a' mely még is sok különböző Nemzetségekből állott, a' *Gétáktól*, *Agathyrusoktól*, *Halizonoktól*, *Budinusoktól*, *Gelonoktól*, *Neuruxoktól*, *Melanclenusoktól*, *Sauromatáktól*, és *Issedonoktól*, a' mely Nemzetek Vélekedésem szerint. (a' *Gétákat* és talám *Issedonokat* kivéve) a' *Straba* által későbbre említett

Roxánu-

*Roxanusek*kal és *Moschusok*kal a' nagy *Szláv* Nemzet Elei voltanak. Az *Agathyrsusok* pedig noha ök-is *Scythák*, de a' többektől még-is nagyon különbözök, és sokkal ki-miveltebbek: milyen igazán írja-le nem csak a' Tartományokat, a' melyekben a' hadi mozdulások voltak, és rendre a' nevezetes vizeket a' melyeken *Dárius*nak, és Seregeinek kerefrül menni kellett; milyen helyesen, és igazán azoknak ma-is fenn lévő tulajdonságokat, és folyásaikat sőt még azon vizeket is, a' melyek ezen hadi vidékeken felyül folynak a' *Dunába*, és *Scythiának* a' hadi piarzon kívül Nap-nyugoti részébe estenek; milyen világosan ki-tettzik hogy az *Agathyrsusok* vagy akkori *Erdélyiek* mind végig, és vízfa menet a' *Dunánál* is ezen hadakozásba nem elegyedtenek.

De ezt sükség bővebben-is megvilágosítani, és meg-bizonyítani, azon okból is; mivel a' Magyarok nem mindnyájan tudnak Latin nyelvet, annál-is kevesebben Görögül, én pedig Hazámfiat, az öke-

Az őket is illető dologban, azokra utasítani, kivált a' mostani időkben, midőn minden nemzet tudja, mi az ő Nemzeti lételének talp-köve, méltatlanságnak-is, igazságtalanságnak-is tartanám.

Ő azt írja, hogy *Dárius Scythiába*, leg-előbb-is a' *Dunán* ment által, azon tájékon valamivel felyül, a' hol a' Duna őt fojamotra ágazván, a' Pontusba, Fekete tengerbe foly: innen Nap-keletre tartván, és a' *Scythákat* kergetvén, vagy inkább ő általak tsalattatván:

Másodszor által kellett menni a' *Tyresen*, vagy, a' mái két ezer Éftendők mulva-el-romlott neve szerént a' *Nyfteren*.

Harmadszor a' *Hypanison*, melyet későbbre a' *Szláv* Nemzetek *Bognak*, Isten' vizének neveztek.

Ezekről azt jegyzi, hogy forrásaik a' *Halizonok* tartományába egy-máshoz közelítve mind inkább távoznak egymástól, és a' *Hypanis* vagy *Bog* minekelötte a' Tengert érné, bé foly a' *Eoristenesbe*, a' melyet ma a' *Szláv* maradvokok *Dnep-pernek*

pernek neveznek. Milyen igazak ezek a' mái *Geographia* férent-is, 's milyen szép az, hogy *Halitzia* vagy *Galitzia* maga nevit 2000. Ezrendők mulva-is megtartotta.

Negyedfőz által ment a' nagy *Boristenesen*-is, mely ma mint felyebb irám *Dneppernek* neveztetik, mind tsak Nap-keletre tartva, és a' *Fekete tengertől* a' mint látzik ez uttal nem melege távozva. Milyen szépen, környülállásoson, és igazán ir ezen nevezetes nagy *Vizről*-is, a' melyek ma is igazak.

Ötödfőz által kellett néki menni (balra hagyván *Pantikapest* Vélekedésem férent a' mai *Defna* vizét) a' *Hypocarisen*-is, mely ma értelmem férent a' *Donez* vize, és ugyan tsak ez uttal talám a' *Gerbus* vizét-is, mely ma a' mint gondolom *Vorvna* vagy *Vorvunitznak*, nevezterik megint balra hagyván.

Utoljára által ment a' *Tanais Tanya* viz, ma *Don* vizen-is, mely régi nevét jo rendin két Ezer Ezrendő mulva-is megtart-

megtartotta. Ezen túl fel-felé pufztaságokra akadván, a' *Scytháktól*, kik ötet tsak fáraítani, népét veztegetni, de utolsó vezedelméig velle meg-titkózni nem akartak, meg-tsalattatva; minthogy 60. napok alatt *Dáriusnak* a' *Duna* hidjánál hátra hagyott *Görögökkel* való Egygyezés férint, akár győzött, akár nem, a' *Dunai* hidhoz vízke kellett térni: vízke-is indult, Nap keletről, Nap nyugotra, valamivel inkább eltávozva a' *Pontustól* a' mint most nevezni lehet *Déli Ruffia*, *Ukránia* és *Podolia* feleire, és *Moldován* kerektül, Erdélyhez valamivel inkább közelítve; de mind azon rettenetes nagy hadi mozgásban, mely nem sokkal többre tölt 60. napoknál, sőt midőn már *Dárius* a' *Duna* hidjához inkább vízke futott, mint ment, az *Agathyrusok* ekkor is telyességgel ezen Hadakozásba belé nem elegyedtenek, a' mint *Herodotusból* világos: mert ő azt írja, hogy *Dárius* ellen, a' *Scythákon* kívül mások nem voltak, tsak tsupán a' *Saurometáknak* egy része, nem

külömben a' *Gelonusok*, és *Budinusok*; talám ezek a' régi *Bogdánusok* Bog vize felső Vidéke' lakossi, mely Vidék ma *Podoliának* neveztetik.

De ezekre némelyek azt felelhetik: honnan lehet azt meg bizonyítani, hogy éppen *Erdély*, és nem más *Tartomány* akkori időben *Agathysriának* neveztetett; holott *Erdélyt* se *Strábo*, se *Plutarchus*, se más *Görög*, *Gothus*, és ujjabb Irok annak nem nevezik, hanem vagy *Getia*, vagy *Dacia* egygyik részének, vagy egy részét *Romai Dacica Provinciának*, vagy pedig egy részét *Jornandes* szerint *Gepidiának*, későbbre a' Magyarok egy részét *Szilágyinak*, Deákul *Sylvaniának*, más és nagyobbatska részét *Erdélynek*, Deákul *Transsylvaniának*, még más leg Napkeletibb részét *Székhely Országának*, Deákul *Siculiának*, és még más részét, mely tsak ugyan az *Erdélyi Vármegyékhez* tartozott, és a' Magyar Királyoknak a' Koronához tartozó Jozágai, sokkal későbbre *Szászágának*, Nemetül *Sibenbürgennek*. Az *Olábok* pedig magokat-

magokat meg-külömbözterve a' *Moldovai*, és *Oláh Orzági Oláhoktól*, *Ardélánoknak*, az az *Erdélieknek* majd mindenkor, és igen gyakran *Unguránoknak*-is, az az *Magyariaknak*; mivel az *Olábok* a' *Magyart* nem *Magyarnak*, hanem még a' *Németeknél*-is tisztább, és eredetibb módon *Ungurnak* nevezik.

Térjünk vissza Barátom az *Agathysusokra*. Hogy I^{so} *Darius* idejében *Erdélybe* *Agathysusok* *Scytha* Nemzetbéliek; és se nem *Géták*, se nem *Dacusok* laktak, ezekből világos.

a) *Herodotus* innen a' *Dunán* sok Nemzeteket elé-fámlál a' *Melpomenebe*, de sehol, se egy *Gétáról* annyival kevésbbé *Dacusról* semmit nem szól sőt a' *Gétákról* világosan írja; hogy *Darius* idejében a' *Dunán* tul a' hol most *Bulgária* más névvel also *Mæsia Mysia* vagyon, laktanak: erős, és vitéz Nemzet volt, elle-ne mérték magokat *Darius'* roppant *Hadainak* fegezni, de egézfén meg-verettek.

Tudjuk azt-is, hogy *Dárius* mind a' *Géták*' Országát, mind *Traciát* birtokába tartotta-meg: tehát a' *Géták* mint szabad, és vitéz Nemzet, azon helyekről, hogy el-is költözödték, a' következőkben alább meg-fogom mutatni.

b) Tudjuk *Stráboból*, ki *Krisztus* ide-jében élt ifiabb *Janson János* Amstelo-dami 1652^{iki} ki-adása szerint de situ Orbis 7^{dik} Könyve' 556, 557, és 558^{ik} lapjain lévő Jegyzéseiből, hogy a' *Géták*, és *Dácusok* egy Nemzetből valók voltak, *idem Dacorum et Getarum sermo est.* Láttuk hogy a' vitéz *Géták*' nagy Nemzete, már *Strabo* ideje előtt, és azt lehet önként következtetni, hogy csak hamar *Herodotus* után, már a' *Herodotus* által le-írt *Dunán* túl való Hazájokat el hagy-yán, a' *Dunán* által költöztek, és innen-ső rézeire éppen azon helyekbe, a' mel-lyeket *Herodotus* szerint mind a' *Scythák* mind *Dárius* Hadai el pusztítottak, az *Istertől* vagy *Dunától* fogva *Nisterig*, mely

Strábo-

Strábonál-is Tyresnek neveztetik, sőt az 560^{iki} Lap szerint a' *Boristenesig*, az az a' régi *Besserábiába*, és *Moldova* alsobb részeiben a' *Pontus* mellett, nem csak sőt fell-felé a' *Duna* mellett *Oláh Országba*, és *Bánátba*-is, azon helyeken, a' hol a' *Ma-ros* vize, a' mint írja a' *Dunába* folyt, meg-telepedve voltak; rajtok felyül pedig ugyan csak a' mint *Strábo* írja, a' *Dácusok*, kik noha a' *Gétákkal* egy Nyelvet beszéltek, és egy Nemzethöl, de még is kü-lönböző Nemzetségből valók voltak, a' *Dunának* felsőbb, és innenső Tartomán-nyaiba, fínté az eredetéig, vagy leg-alább minthogy úgy láttzik, hogy talám *Strábo* tisztán a' *Duna* eredetét nem tudta, az általa említett, a' mint gondolni lehet *Orsozai Cataractáktól* fogva, az *Eftergo-mi*, vagy *Po'soni*, vagy ennél is felsőbb *Cataractákig*, *Dácusok* lakták. A' mikor Magyar Orzágnak lapajosabb részei minél régibb időkre hátra gondolva, annál na-gyobb ki-terjedéssel víz alatt lehettek,

b 3

és így

és így igen könnyen a' *Maros*-is a' mostani *Torontál* Vármegyén kereztül, a' *Tisza*tól külön ágba, nem talám annyira *Strábo*, mint *Herodot* idejébe, az *Aranka*, *Béga*, és *Tömös* vizekkel egyesülve egyesesen-is a' *Dunába* folyhatott, vagy ezekkel együtt, mint már joval-is nagyobb, alább a' *Tiszával* egyesülve, ennek-is azon aloll nevet adhatott. Ezt onnan gondolom, mivel *Herodotus*-is azt írja, 's talám *Strábo*-is tölle vette, hogy a' *Maros* vize az *Agathysusok Országából* egyenesen a' *Dunába* foly-bé.

c) Ki jö, hogy a' felyebb le-irt *Moldovai*, és *Befkerabiai* puftás helyekről, 's részérént *Oláh Ország*ból (a' mely a' mint alább meg-fogjuk látni *Herodotus* szerént, hasonlólag *Scythia*' *Nap-nyugoti* részéhez tartozott:) a' *Scythákat*, a' *Géták*, vagy *Napkeletre* nyomták akár mi módon, vagy a' *Scythák* önként azon puftás helyekről, ki-véve talám némely felsőbb Vidékeket, a' *Meotis* tájékaig viűka vonták magokat.

d) Ki jö, hogy a' *Géták*, az *Agathysusok*' *Ország*ából-is leg alább a' *Maros* vize' alsobb Vidékeit, *Herodotussal* egybe vetve, a' mit *Strábo*-is ír a' *Maros*rol, el-foglalták: de hogy *Erdélynek* felsőbb Vidékeit, és kivált a' mit *Székbely Ország*-nak nevezünk, vagy ök, vagy uránnak a' *Romaiak* el-foglalták volna, annak semminémű leg-kisebb nyomát-is találni nem lehet.

e) Ki jö az 557^{ik} Lapon, hogy fe a' *Géták* fe *Dacusok* nem *Scyth*a eredetűek, a' mi a' *Gétákra* nézve *Herodotus*-ból-is világos.

f) Ki jö, noha homályosan, hogy a' *Dacusok* (kik idővel a' *Duna* innenső felsőbb részeiről, vagy lejjebb nyomultak *Erdély* felé, vagy a' *Gétákkal* mint egy *Nemzetbéliek*, az *Erdélyi* alsobb részekbe-is öfve elegyedtenek) a' *Germánusokkal*, *Guermanokkal* egy törsoökből eredtek volna. és

g) Ki jö, a' későbbi *Irokból*, hogy ugyan azon *Géták*' és *Dacusok*' *Maradé*kiból-

kiből származottanak a' *Gothusok*, *Gépidák*, és *Longobardusok*-is; de csak ugyan *Jornandesnek*, és ő utánna másoknak, mint *Tröfternek* is fűinte a' fanatismusig passionatus, mesés erőltetésekkel telyes, és nem csak datumok nélkül való, de sok helyeken az igaz datumokkal világosan ellenkező, vagy azokat tsalfán balra vezető erőlködéseiket, hogy az ő *Gothusok* *Scythá* eredetűek, és meg fordítva minden *Scythák*, (kik *Ásiát*-is több rendbe sebes *Paripáikon*, és életek módjánál fogva öfve fűaguldozták) kivált *Tröfter* fűerént, még a' *Hannusok*-is, 's maga *Átilla* is azon fűobol vévén okoskodását, hogy nem *Átilla*, hanem *Édelé* ergo Német lett légyen, eléggé le nevetni nem lehet; mivel a' *Gothusok* *Gépidák*, 's *Longobardusok* tör'sökei az ő *Vélekedéseik* fűerént is a' *Géták*, a' kik pedig egygyek a' *Dacusokkal*, soha *Scythá* eredetűek se *Herodotus*, se *Strábo*, se más biteles *Irok* fűerént nem voltanak, hanem inkább a' *Germannusokkal* atyafiasok: ellenben hogy a' *Dacus*

Dacus nevezetből származott a' *Dáitz* vagy *Deits* nevezet (az iránt nem csak *Stráboból*, ki azt írja, hogy fűinte a' *Duna* forrásaig laktak, a' *Gétákkal*, egy nyelvet beszéllettek, és mások fűerént is a' *Géták*, *Gothusok*, *Gépidák*, *Longobardusok* a' *Germannokkal* atyafiasok voltak, de több ki-puhatolt okokból-is) én rézfemről meggyöződve vagyok; valamint az iránt is, hogy a' *Székhelyek* az *Europai Scythák* között, magok helyeken leg állandobbak voltak, sőt helyeiken melyeket a' *Terméket*-is, *Erdély*' több rézfzeitől nagyon fellyebb emelt, és tetízhetőleg meg külömböztetett, ki véve *Aranyos Széket*, és tálam *Maros Széknek* egy rézfét, *Aborigenesek*: de most ezzel, a' dologhoz nem tartozván, Levelemet nem hozzáfabitam; elég itten meg-jegyezünk *Herodotusból* még e' következőket.

b) A' 3^{dik} Könybe, a' *Tháliába*, azt írja, hogy az Ézfaki *Europai Tartományokba*, a' milyen *Görög Orzfágra* nézve *Erdély*.

Erdélynek-is Maros mellett való réfe, melyet ő *Agathyrsusok* Tartományának nevezett, igen sok arany terem; tehát önként következik, hogy sok fáz Eftendőkkel a' *Romaiak* előtt-is ezen Helységekben Bányázkodásoknak kellett lenni, Erdélyben pedig nevezetesen; mivel

i) Ugyan csak *Herodotus* írja a' Melipomenében, hogy az *Agathyrsusok* minden *Scythák* között leg pallérozottabbak voltak, és köntösseiken 's viseleteiken sok aranyot hordoztanak. Ezekből a' következik, hogy Erdélybe *Dárius* előtt-is, utánna-is, és a' *Géták*, és *Dákusok*, következőképpen a' *Romaiak* előtt-is, sok Kintseket lehetet találni, melyeket maga a' természet, és annak bölts Ura ajándékozott, és munka után máig-is adni meg nem fűnt; sőt éppen ez-is volt egy nevezetes oka annak, hogy 2000. Eftendők-nél régibb időktől fogva tudatván ezen Orfágnak gazdag kintsei; annyi rendbéli Nemzetek törekedtenek Erdélynek birtokára-

tokára: a' melyre, a' mint látni fogjuk, még a' *Romaiak* előtt-is sok idővel, *Lysimachus*-is maga vezedelmire törekedett.

k) Ugyan tsák *Herodotus* azt-is írja, hogy azon a' helyen felyül, a' hol *Dárius* a' Dunán által ment, nevezetös nagy vizek folynak a' Dunába, melyek az ő Nap-kelet felé tett Hadi mozdulásaihoz képest, Nap-nyugotra esnek; ezeket-is maga rendin igen helyesen elé-fámlálja, és ezeket-is *Scythia* vizeinek nevezi, melyek rendre így következnek.

Elsőnek teszi a' *Porata*, görögösön a' mint mondja *Pireton* vizét. Ezt a' ki Geographiát tud töstént látya, hogy az, a' mai *Pruth* vize, és hogy *Homman* (lásd *Carte d' Hongrie en general, contenant selon la Division ancienne &cet.*) igen tetemesen hibázott, midön régi nevét *Hieralsus* névvel jegyzi: a' *Herodotus* által fel-jegyzett név, mind a' hely szerént tökéletesen, mind a' hangzásra nézve-is inkább igaz. Egyébaránt az említett Cartán a'

rán a' több felyebb említett Vizek a' *Boristenesig*, és *Tannis* Vize, *Herodotus* fe-
rént, és igen helyesen jegyeztettek-fel.
Ezeket lehet látni *Cluverben*-is, és *Cel-
lariusban*-is.

Második a' *Dunán* fel felé, az az
Nap nyugotra. *Araruk*, ma *Szeretnek*, O-
láhul *Ápáfévátának* nevezetik.

Harmadik *Napares*, ma a' *Blak, Vlak*,
Oláh Orzágiak *Já'omnitzának* nevezik.

Negyedik *Ordissus*, ma *Ardis*nak ne-
vezetik, és öfve folyva a' *Dombovitzá-*
val mégyen a' *Dunába*.

Leg-tovább Nap nyugotra a' *Scy-
thiai* Vizek közzül a' mint *Herodotus* írja,
esik a' *Tiarantus*, melyről azt jegyzi és
pedig igazán mái napig-is, hogy nagysá-
gával a' *Pruthó*z hasonlít, és a' több köz-
be elé számláltaknál nagyobb. Ez ma *Olt*
vizének nevezterik, és mind ezekről,
mind a' felyebb elé-számláltakról azt jegy-
zi; hogy mind ezek *Scythiai Vizek*, azt
tévén hozzá, hogy vagyon még egy ne-

vezetes

vezetes Viz, a' mely ezeknél-is mefzebb
Nap-nyugotra, *Maris* név alatt az *Agathyrsusok*' Országából foly a' *Dunába*: de
ezt már meg-külömbözteti a' több *Scy-
thiai* vizektől, valamint az *Agathyrsusokat*-is
a' több *Scytháktól*, noha őket-is és iga-
zán csak őket *Scythák*' Nemzetéből valok-
nak lenni írja. Ezekből a' következők:

1) Hogy az *Agathyrsusok*' Tartomán-
nyát, a' felyebb le-írt vizek' határozásai
szerént, Északról, Nap-keletről, és Délről,
nem más Tartományok vették körül,
hanem a' melyek ma *Gallitziának*, *Buko-
vinának*, *Székhely földnek*, 's belyebb *Moldo-
vának*, és Délről *Oláh Orfágnak* nevez-
tetnek, és *Agathyrsia* ott volt, a' hon-
nan egy viz, melyet ő *Maris* viznek ne-
vez, Nap nyugot felé a' *Dunába* foly:
tehát ez oly' világos, a' m'hez semmi
kétség nem férhet; hogy az *Agathyrsa-
sok*' Tartománya nem más, hanem az a'
melyből a' *Maros* vize a' *Dunáig* bé-foly,
és ezen igaz, és körülállásos le-írásai
szerént

zerént *Herodotus*nak, lehetetlen; hogy a *Maris* viz a' melyről ir, más lehessen, hanem az *Erdélyi Maros*. de

m) Éppen ezekből más felől az-is ki-jő, hogy Erdélynek azon részét, a' mely *Székbely földnek* neveztetik, (melynek vizei nagy részint *Molduvába*, és *Oláh Országba* folynak-bé, és több részei rengetgségekkel maig-is, és régebben még inkább lehettenek Erdélytől, nevezetesen a' *Maros* alsobb Vidékeitől el-rekésztve) azt, az *Agathyrusok* Országához tartozónak nevezni, minden Historiai és Geographiai nyom, és bizonyítás nélkül való állítás lenne: nem-is hízem, nintsenis tudtomra semmi datum, vagy valóságos Monumentum az iránt; hogy azokat a' leg-felsőbb Vidékeket, vagy a' *Géták*, a' kik a' mint felyebb meg-bizonyittatott, egy Nemzetbéliek voltak a' *Dácusokkal*, vagy azután a' *Romaiak*-is el-foglalták, és birták volna. Valamint tehát a' *Székbelyek* Országát, hogy azt, az *Agathyrusok*, annyival

nyival kevésbé ő utánnok mások birták volna, mikor inkább ellenkezők az előhozott datumok, állítani éppen nem lehet, ugy az-is igen hihető, hogy *Herodotus* idejében-is, és azután-is sokáig, a' *Szamos*, *Lápos*, és *Tíza* vizek' Vidékeit, a' mint leg hihetőbb a' nagy *Szláv* Nemzetből, *Halitz*, vagy *Polák*, *Blak*, *Vlak*, *Ublán* Nemzettségből valok birták, kik idővel bejebb-is, és a' *Romai Coloniákkal*-is leg-inkább öfve elegyedtek, a' mit nem csak igen sok Erdélyi Helységek' neveikből, de a' *Blak*, *Vlak*, *Ublán* vagy *Oláh* nyelvnek a' *Romai* és *Szláv* nyelvek' öfve elegyedéséből lett fázmozásából látni lehet.

Mind ezekből tehát minthogy világos az, hogy *Dárius*' idejében a' *Maros* mellett *Scythia* Nemzettségű *Agathyrusok* laktak, a' mely viznek Vidékein találtattak a' ΚΟΣΩΝ, és *Lysimach* aranyok: világos hogy az *Agathyrusok* semmiképpen *Dáriussal* hadba nem elegyedtek, és

Erdély-

Erdélynek leg-alább a' *Maros* mellett való részét ezen had még csak nem-is közelitette; önként következik, hogy Kintseit el se nyerhették, és így ide bé se hozhatták, ő pedig azokat még annyival inkább, mivel *Erdélybe* se maga, se népe nem volt, itt el se is rejthette, tehát a' KOZON, és *Lysimach* aranyáinak a' *Dárus* Kintsei között való lételek, látni való, hogy tsupa mese: e' mellett pedig, a' kérdésben forgo Aranyok iránt felyebb említett lehetetlenség alább világosan meg-is fog bizonyíratni.

Ezek valának Barátom, a' miket, az ugy nevezett Népnek bal Vélekedése ellen hozzabban elő-hozni hasznosnak ítéltém: ígérem azonban azt, hogy a' többi Vélekedésekről sokkal rövidebben fogok írni; mert vazokat, nem annyira a' Népre nézve írni fándékozom.

A' második Vélekedés, a' KOZON Aranyokra nézve, hogy tudniillik miféle Pénzek? mert a' *Lysimach* Aranyaira nézve

nézve (a' Tudosok előtt régebben-is esmeretesekek lévén) csak annyiban lehet Kérdés, hogy mi történet által vetődtek azok oly' nagy fámmal *Hunyad Vármegyébe*?

A' mint sok értelmesek hifizik, és az iránt egy érdemes Evangelicus Prædicator Vélekedését ki-is adta volt, 's a' mint Barátom-is hozzám írott betses Levelébe, ex genitivo plurali vélekedni láttatik, az; hogy *Cosa Hetruriába Görög Város' neve, melyet Görög Colonia épített*, és ezen Pénznek e' lenne eredete: mely mennyiben álhasson-meg, ezt kell megvi'sgálnunk.

Az igaz, hogy *Cluverrel* több Geographusok-is meg-egyeznek abban, hogy *Hetruriába* lett volna egy *Cosa* nevű Város, nem méltó a' Tenger partokhoz, és hogy annak ki kötő helye *Portus Herculis*nek neveztetett *Stráboba* Libro 5to a' 403^{dik} Lapon nem *Cosa* hanem *Cossa*, de légyen bár *Cosa*, és légyen igaz
c az-is;

az-is, hogy a' Genitivus pluralist fel-véve Κοσων azt teszi, hogy az a' Pénz, a' *Cosabélieké*: kérdés az; volt-é ezen Városnak a' Romaiak' hatalma alatt ilyen gazdagsága? volt-é független Magistratussa? verettethetett é Pénzt maga neve alatt? A' *Cosának* igaz genitivus pluralis-sa-é Κοσων vagy talám inkább a' Κοσ névnek: és ha ezeket mind meg-engednők-is, mi az oka? hogy ezen Pénzek nevezetesen a' maga Hazájába tudomra éppen nem találtattak, hanem csak Erdélybe? mi az oka hogy Erdélybe-is semmi más Romai Pénzekkel nem, hanem csak a' *Lysimach* arányaival elegyesleg? mi az oka, hogy egy idő tájban *Hunyad Vármegyében*, és olyan különös tájékon, a' melyen semmi *Romai* jeleket még eddig találni nem lehetett? Mi módon verődhettek azok Erdélybe? mert ugy látszik a' körülállásokból, hogy a' *Romaiaknak* vélek semmi közök nem volt.

Ezek, 's több más kétségeskedések éppen nem engedik, hogy a' Genitivus pluralis-

pluralisnál fogva-is a' *Hetruriai Cosa* mellett meg-maradjunk: mert *Déva* mellett is *Hunyad Vármegyében* van egy *Kozia* nevű falu: de még is nem erősíthetem azt, hogy az valaha oly' erős, és gazdag Görög Colonia lehetett, a' mely annyi arany Pénzeket verettethetett volna, vagy miért nem lehetett tehát éppen *Kozia* falu határán, vagy *Déván*, vagy *Ulpia Trájána* omladéki között 's Erdély' több részeibe bár csak egygyet? és miért csak a' *Lysimach* aranyokkal? 's miért nem másféle Pénzekkel-is elegyesleg? találni, a' ΚΟΣΩΝ Aranyokat.

A' Harmadik Vélekedés, hogy *Brutus*' Pénze lenne; itt-is fok Tudosok által virattatott. A' *Processus Consularis*, mint ezen Vélekedésnek Alapja, Basissa, semmit se bizonyít Vélekedésem fzerént, mivel a' prætendált *Consularis Processus*, éppen nem az, hanem az egy gazdag Görög független köz-Társaság, *Respublica Magistratussát* ábrázolja, a' mit alább-meg-

bizonyítani igyekezem: itt ezt tovább nem vitatom, mert látom Leveledből, hogy gondolatodat ezen Vélekedés ellen, inkább a' *Hetruriai Cosa*, vagy régibb *Consularis* Pénzekbe határoztad.

A' Negyedik Vélekedés. Az elé-fámlált több Vélekedéseken meg-nem nyugodhatván, elébb az enyim volt; a' mely abból állott; hogy valóságos *Dacus* Pénz, és éppen azé a' Királyé, a' kit *Horatius*, a' vers potlásáért a' mint gondoltam volt, hibáson nem *Cosonnak*, hanem *Cotisonnak* ír.

*Mitte civiles super Urbe curas
Occidit Daci Cotisonis agmen.*

Ezen Király, mert *Svetonius*-is annak nevezi, és így én is nevezhetem, igen hatalmas volt: ugyan csak *Horatius* írja.

*Pene occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus.*

Aranyjok pedig hogy az Erdélyieknek a' *Dacusok* idejében is elég lehetett, a' melyből az ő Királyok, Pénzt maga nevére-

névére verettéthetett, az már felyebb-is *Herodotus*-bol-is, de az el híresedetr *Dácia*, és nem *Dárius* Thesaurusiból eléggé tudatik.

Nevezetesen pedig, hogy *Cotison*, vagy *ΚΟΣΩΝ* igen hatalmas *Dacus* Király lett légyen, *Svetonius*-bol is igen világos; a' ki *Augustus*-rol így ír. *M. Antonius scribit, primum cum Antonio Filio suo despondisse Juliam: dein Cotisoni Getarum Regi; quo tempore sibi quoque invicem Filiam Regis in Matrimonium petiisset.*

Ezekből itt-is meg jegyezhetjük azt, és nem csak *Stráboból*, hogy a' *Dacusok*, és *Géták* egy Nemzetűek voltak, és felsejélve neveztetnek. *Horatius* *Dacusoknak*, *M. Antonius*, és *Svetonius* ugyan őket *Gétáknak* nevezi: de egyförsmind azt-is vehetjük észre, hogy nem világos az, hogy *Horatius* a' vers kedvéért nevezte volna *Cosont* *Cotisonnak*, mert *M. Antonius*, és utánna *Svetonius*-is nem *Cosonnak* hanem *Cotisonnak* nevezték. Erre

azt lehet felelni, hogy a' külső Nemzet-
béliék, rendszerént fokot változtatnak az
eredeti idegen fokra nézve; meg-lehet
tehát még-is az, hogy ezen hatalmas
Dacus Királynak, kiről éinte fel se lehet
tenni, hogy Pénzt ne veretett volna, igaz
neve nem *Cotison* hanem ΚΟΣΩΝ volt:
azonban nem tudom ugyan honnét, de
emlékezem még-is, hogy *Zamosiusra* uta-
sítva, láttam volna, hogy már *Cotison*
vagy *Coson* előtt-is *Zarmiznek*-is Pénze
lett volna, ilyen Epigraphéval.

ΣΑΡΜΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

'S hogy ha igaz, hogy volt, (a' mi-
lyen Pénzt csak ugyan rézről nem
emlékezem, hogy bár a' Numismaticus
Könyvekbe is láttam volna, vagy talám
ékre nem vettem) úgy miért ne lehet-
ne azt vitatni? hogy éppen így ΚΟΣΩΝ-
nak-is, a' ki oly' hatalmas volt, Pénze
(és pedig ha igaz mint *Zarmiznek*-is gö-
rögös betűs) Pénze lehetett.

De még is

De még-is, ezek mellett-is, noha so-
kan hajlottak ezen vélekedésre, végkép-
pen meg-nem nyugodhattam ezen okok-
ból is.

a) Jól meg-fontolva azt, a' mit *Strábo* ír,
és egybe vetve a' felyebb meg-nevezett I-
rokkal, éna' *Gétákat*, *Dacusokat*, *Gothusokat*,
Gépidákat, *Longobardusokat*, *Guermanusokat*
mind csak egy Nemzetből valóknak len-
ni hízem; úgy azt-is hízem, hogy a'
Dác név, mivel az *us* világosan *Romai*
vagy *Latina* terminatio, éppen az; a' mi
a' *Dáitz*, vagy *Deutseh* név. Továbbá
meg-győződve vagyok abban-is, hogy a'
régi *Germania*, csak azután neveztetett
igazán *Dács*; vagy *Dáits Landnak*, (no-
ha *Strábo*-is már azt mondja, hogy a'
Dacusok a' Duna forrásáig laktanak) mi-
nekutánna a' rettenetes *Scythia* Nemze-
tek' tojulásai miatt, kéntelenek voltak
néhány fáz Ektendeig birt uj Hazájokat
véggéppen el-hagyni, és azon *Dács*, vagy
Dáts Dáits Coloniák kényszerítették, régi
hide-

hidegebb, és terméketlenebb eredeti Hazájokba sok vezédelmek után vizűz men-
ni. Ezeket minthogy így hízem; azt-is
magammal mintegy el hitetni tartozom;
hogy *Cotisonnak* igaz neve nem *Coson*, ha-
nem a' mint *Horatius*, *M. Antonius*, és
Svetonius irták; *Cotison*, vagy talám iga-
zabban *Gotison*, és érthetőbben *Gotson*:
nem ΚΟΣΩΝ.

Nints-is ezen fenn hangu névben
semmi tsudálatosság, mert előtte már,
a' fokkal meg-világosodottabb *Görögök-
kel-is Nagy Sándor* el-hitetni akarta,
hogy ő *Gotson* vagy *Gotison*: és éppen
Cotison idejébe az a' gondolat nem tsak
a' *Romaiaknál*, de másoknál is tsudálató-
son el-terjedett volt, De bár ezen elmél-
kedés, hogy valósággal *Cotison* és nem
ΚΟΣΩΝ volt a' *Dacus* Király' neve, sem-
mit ne bizonyítsan-is.

b) Ugyan mi lehet az oka? hogy
ezen hatalmas ΚΟΣΩΝ Királynak aran-
nyai más féle *Dacus* vagy *Romai* Pénzek-

kel e-

kel együtt nem, hanem a' *Lysimach* A-
ranyjaival találtattak elegyesleg? Miért
nem bár tsak *Déva*, *Zármiz*, *Zeugma*, *Ap-
pulum*, és a' *Salinák* omladványi között-is
lénté 2000. Éztendők alatt?

c) Midön az ő Seregei el-veztek,
Horatius fzerént, tsak kellett volna akkor
a' *Romai* Vitézeknek-is ezen hatalmas,
és Aranyokkal gazdag Királynak, ha ma-
ga nevére pénzt veretett, Kintseiből va-
lamit nyerniek. Erről miért nints semmi
emlékezet?

d) Ha igaz, a' *Zármiz* Pénzének lé-
tele, a' mit még eddig nem hízek, mi-
ért nints a' ΚΟΣΩΝ Aranyra-is a' *Basi-
leosi* név, holott *Svetonius* két rendben-is
Királynak nevezi, vagy ki-öntve, vagy
ki-nyomva? és miért tsak tsupán ΚΟΣΩΝ
az *Epigraphe*.

e) Ha a' ΚΟΣΩΝ arany ΚΟΣΩΝ Ki-
rály' Pénze: miért ábrázoltatott arra *Ma-
gistratus* vagy szabad Társaság képe? és
miért nem egy Királyi Kép? a' milyen
a' *Lysimachusén*-is láttzik.

f) Azok a' körülállások, hogy a' ΚΟΣΩΝ, Aranyok, a' *Lysimach* aranyokkal elegyesleg találtattak, olyan tájékon, a' hol semmi más féle Romai jeleket eddig találni nem lehetett, azt mutatják, hogy azoknak valamely nevezetes egy forma történet, és körülállások miatt kellett, és egy időbe, egy tájékra vetődni; továbbá bizonyították azt is, hogy valamint lehetetlen az, hogy (a' mint felyebb is meg-mutattam) ezen Pénzek *Dáris*' Kintsei között lehettek volna, minthogy 200. Eftendőkkel későbbi Pénzek, úgy finte képzelhetetlen az is, hogy a' ΚΟΣΩΝ Aranyok vagy *Brutus*, vagy *Cotison* Pénzei lehettek volna: mert *Brutus*, és *Cotison*, *Lysimach*nál finte 300 Eftendőkkel éltek későbbre, a' ΚΟΣΩΝ Aranyok pedig, alább meg-fogom mutatni, a' *Lysimach* aranyoknál valamivel még régiebbek, és *Xerxes*' idejétől-fogva *Nagy Sándor* idejéig valok; tehát lehetetlen, hogy vagy *Brutus*, vagy *Cotison* magoknak e-

nak előre 300. Eftendőkkel ΚΟΣΩΝ aranyokat verettethettek volna.

Abbé Éderről (ki meg-lehetős olvasásu, és a' ki a' mint értettem, *Schlützernek* az Erdélyi Százok' Historiájára fok igaz, de közbe a' párt-fogáson kívül valo egyenességgel meg nem egyező datumokat-is adott volt) azt hallottam megvalloim mosolyogva, és ez lenne már az

Ötödik Vélekedés: hogy ő, azt a-karta volna vitatni; hogy a' ΚΟΣΩΝ név semmi nem egyéb, hanem valamelyik *Gotbus* Király *Müntz Mesterének* neve lett légyen. Ennek meg-tzáfolása, se pennát, se papirossat nem érdemel: és ezzel az eddig fenn-forgott Vélekedéseket bé-re-kezttem.

Kedves Barátom!

Minekelőtte magam Vélekedésemet le-írnám, úgy látom, három első kérdésidre még egész világosítással meg-nem feleltem: mert noha emlitettem is, hogy a' ΚΟΣΩΝ Aranyok a' *Lysimach* aranyai-val ele-

val elegyesleg, *Hunyad Vármegyébe*, a *Marostol* nem meffé, olyan tájékon, a melyen még eddig semmi *Romai*, vagy más féle Pénzeket, és semmi bizonyos *Romainak* mondható *Monumentumokat* Emlékeket látni nem lehetett, találattak légyen: ez tsak ugyan még nem mind az, a' mit ezen dologról tudunk, és bizonyosan írhatunk.

Hunyad Vármegyében vagyon az a' Kérdésben forgo Hely, vagy fínte lehet mondani leg alsobb rendű Havasok sora (Juguma) mert a' rendszerént való Erdély közepi Hegyeknél magossabban emelkedett. Fekszik hozzára, Nap-keletről Nap-nyugotra az egy darabig fínte Parallelába egyarányosságba folyo *Strigy*, és *Maros* Vizei között. Nyulik ezen Hegyek' sora mintegy 3. mért-földnyire oly' formán, hogy Déli köziklás alját, Nap-keletről a' *Strigy* vize' leg-felsőbb *Tyityiána* nevű Havasbol efedvén, Nap-nyugotra folyva mossa, tsak nem egyenes Lineá-

Lineába egy *Csupéa*, vagy *Csupajja* nevű Faluig, a' hol a' Hegyek' sora pompás magosságban közikláival magának határt tett, és aprobb hegységekre erezkedő keskenyebb Jugumát sorát egyenes fegeletbe mintegy meg-törve Ézakra fordítva fínte a' *Marosig* nyujtya, melyet a' *Maros*, az által ellenben lévő köziklás *Aranyi* Hegyeiktől, *Arany* nevű Falunál ketté vágott: a' *Strigy* vize-is pedig éppen ott *Csopea* Falunál, a' hol a' nagyobb Jugum egyenes fegeletbe mintegy ketté törve, a' kisebb Jugumon Ézakra nyulik, hasonlilag ezen gazdag Völgyön egyenesen Ézakra tartva, jo 2. Német mért-földre haladva, ugyan tsak a' meg nevezett *Arany* nevű falunál a' *Marosba* foly. A' *Maros*-is ezen Faluig, vagy-is öfve-folyásig, fejuiről Nap-keletről, mintegy 3. Német mért-földnyiről, a' nagyobb Jugum Ézaki allyával mintegy parallelába egyarányba foly, de rávul a' nagyobb Jugum Ézaki allyától, a' holott formálta a' ter-

a' természet, az ugy nevezett *Kenyér me-*
zöt, ez a' többek között *Bátori* és *Kene-*
si ütközetéről nevezetes: tul a' nagy Ju-
gum Deli alján, formálódik a' régen *Ha-*
tzok, *Hartzeg*, vagy talám *Hartzok* most
Hatzeg Vidékének azon része, mely *To-*
roknak neveztetik; a' mely Vidékben va-
loban-is, igen sok ütközetek voltak; és
igen méltán lehetne *Hartzok Vidékének*
nevezni.

Ezen nagyobb Jugumnak közepe táj-
ján, (a' mely, és a' Nap keletibb része,
nagyobbára a' *Vajda Hunyadi* Dominium-
hoz biratik) neveztetik egy tájéka Olá-
hal *Muntselnek*, mely Havasotskát része,
a' hol ez előtt mintegy tiz Ektendőkkel
találtattak a' többfőz említett Aranyok
elegyesleg, de a' *KOZZONak sokkal feleseb-*
ben mint a' Lysimach arannyi, ugy hogy
a' mint értettem: haz között alig lehe-
tett *Lysimach* aranyait négyet, vagy ö-
töt számlálni, és onnan is van az, hogy
a' beféd szerént mindenkor csak a' KO-
ZZON Ara-

ZZON Aranyok találása fokott említeni,
A' találók, az 1570^{dik} és *Adprobatabeli*
Vélekedésem szerént nagyon káros Tör-
vény miatt, titkolni kívánták a' találást;
's talám Ektendeig-is titok volt: némelyek
meg-rudattak, el fogattattak, némelyek-
nél sok fáz darabok találtattak; egy ta-
láló a' fogságba meg-is holt. Nagy része
ezen Kintsnek a' beféd szerént Oláh Or-
szágba, a' hol a' Fiscus se részt nem kért,
se nem confiscálta, talám többnyire öf-
ve olvaftva, a' mint a' köz hir szerént
beféltetett, bé lopatott. A' Camara ezek-
után sok Bányázzokkal, kiket oda vitetett,
és mások-is, reá akadtak ezen Jugumon,
térsegek, és rengetegségek, 's egy föld
alá magát el-rejtő viz-is lévén, némely
mély szakadások oldalain, olyan kö fa-
lakra, melyeket sok föld, és rengetek er-
dők fedeztek, és a' mely ruínákról sem-
mi féle, se historiai, se *traditioi* datumok
eddig nem voltak. Több idő, és munka
után találtatott, és ki ásatott, ezen nagy

magos

magos helyen, egy kis Amphithéátrum forma, melynek mind kerítése, mind padimentoma faragott kö. Ennek rajzolat-tyát láttam én-is Vajda Hunyadon Camaralis Inspector Bögözi érdemes Hazánkfiánál. Láttam valami faragott köveken volt betű formákat-is, de se nem *Romai* se nem *Görög* Betűk. Egy Commentarius fzerént, mely kezemben van, és jött ki Leidába 1617^{dikbe} apud Joannem Maire in *Litteras Gothicas et de Lingva Gethica* melyben némely Jegyekkel, vagy tsudálatos signumokkal egész fók, és nevek, egy egy Jellel tétetnek, úgy tettzet, hogy valamit hasonlítottak. Meg találattott továbbá a' mint mondják, egy nagy olvasztó kementze, és a' mint hallottam néhány Másányi igen gazdag arany éntz. Ezek azok, melyeket én e' dolog felől mint nevezetesebbeket írni tudom.

Az a' Kérdés tehát: hogy mi módon verődtek ide a' ΚΟΣΩΝ, és *Lysimach* Aranyok? De talám elsőbb Kérdés, hogy

hogy mi-féle aranyok? mert há nem ide valok, csak úgy következhetik az a' kérdés, hogy mi történet hozta ide?

Az én Vélekedésem tehát az, hogy a' *Lysimach* aranyok az-é a' *Lysimachusé*, ki elébb *Nagy Sándornak* egygyik hires hadi Vezére, és az ő halála után *Macedoniának, és Thraciának Királya* volt.

A' ΚΟΣΩΝ Aranyok pedig, se nem *Brutusé*, se nem *Cotisoné*, se nem *Cosa* *Hetruriai Városé*, hanem a' *Cos* szigeti igen nevezetes, és *Lysimachus* ideje előtt *Xerxestől* fogva szabad, gazdag Közönséges Társaságnak Republicának Pénze.

Cos Szigete *Strábo'* 10^{dik} Könyve fzerént, az *Icarium* Tengerbe volt, *Samus et Cos in Mari Icario*, *Cellarius* fzerént az *Aegeumnak* azon részébe, a' mely különösen *Mare Icareumnak* neveztetik, *Halicanassussal* a' *Herodotus* Hazájával finte fembe, és nem mezébe: tehát *Herodotus* legjobb, és igazabb tudositást tehetné fötölle. *Strábo* még azt-is írja a' 12^{dik} Könyvben,

ben, *Rhodus, et Cos, ante conditam Trojam a' Græcis habitata*; tehát eddig annyi igaz, hogy *Cos* Szigete igen régi nevezetes Sziget, és még *Troja* építtetése előtt-is már Görögök laktak benne.

Mennyünk tovább.

Horatius azt dalolja *in Lycen*
Nec Coæ referent jam tibi purpureæ
Nec clari lapides tempora.

Tibullus így énekel.

Illa gerat vestes tennes, quas femina Coæ
Texuit, auratas disposuitque vias.

De a' mit ezek irnak, talám a' *He-truriai Cosara* is reá szabható lenne, holott úgy tartom, nem azt írták volna *femina Coæ*, hanem talám *femina Cosana*. De mennyünk csak tovább.

Cos a' leg-nevezetesebb, és nagyobb Görög Szigetekkel együtt említetik, és már *Troja* előtt lakták a' Görögök; ez ma-is nevezetes nagy Sziget, *Schneider* és *Veigel* meg-lehetős jó Mappáiba lehet látni:

látni: ma *Sztanchionak* neveztetik. De mind ezek még eddig nem bizonyították azt, hogy éppen oly' hatalmas, és gazdag, 's a' mi több egyfajsmind szabad független köz Társaság lett volna, a' mely Arany pénzeket Magistratussa ábrázoltatya alatt verettethetett volna: Mennyünk tehát még-is tovább. *Strábo* a' 10^{dik} Könyvébe még azt-is írja, *permultæ vero in Carpathio mari sporades continentur Insulæ, inter Con præsertim, ac Rhodon, atque Cretam &c.* és így a' leg-nagyobb Szigetek közzé, a' kisebbekre nézve határgyanánt számláltatik elé, sőt *Strábo* *Homérussal* bizonyít, a' ki *Kristus* előtt *Ezer Eftendővel* élt, a' melyből ki-tettzik hogy *Cos* Szigetében már akkor nevezetes Város volt *Cos*. Jóllehet pedig se akkora mint *Creta*, és akkora se mint *Rhodus* nagyságára nézve, (kivált minekutánna *Cos* Szigetéből a' *Strábo* által említett *Neptunus* tsudája által egy más Sziget ki-fakasztatott) nem volt is; de akkora

d 2 forma-

forma nagyságu volt, mint *Samus* Szigete, mivel ma-is egy forma nagyságu; a' mi annyival-is hihetőbb, mivel *Strábo* aztis írja *præcipue quæ dignæ ut referantur videbuntur, Cyprum, Rhodum, et Con, et quæ jacent ordinatim in littoro Samum Chium, Lesbum, Tenedum*, és így lehet látni, hogy *Samussal* egyforma nagyságu volt akkor-is, ma is, és *Rhodussal* már *Troja* előtt lakták a' Görögök.

Ha *Samussal* egy forma nagyságu volt, és még régebben laktak Görögök *Cos* Szigetébe, mint *Samusba*, és ha *Samusnak* van Pénze ilyen Epigraphéval.

ΣΑΜΙΩΝ, sőt *Knidusnak*-is ilyenekkel ΚΝΙΔΙΩΝ (lásd az ifjú *Anacharsis* utazásához ragasztott toldalékba a' Biponti 1791^{diki} kiadásban, a' régi pénzek' tábláján Nrő 3^{tio} az utolsót, Nrő 4to az elsőt) semmi leg-kissebb ok a' kételkedésre nintsen, miért ne verettethetett, legyen *Cos* Szigete éppen úgy, vagy talám inkább mint *Samus* Szigete maga neve alatt Pén-

latt Pénzeket, kivált hogy ha azt-is megmutathattyuk; hogy *Cos* Szigete szabad, mástól nem függő, Közönséges Társaság, *Respublica* volt már még az előtt is, hogy *Lysimachus* élt, kinek arányaival a' ΚΟΣΩΝ aranyok elegendesleg találtattak.

De már éppen azt-is kell megbizonyítani, hogy mástól nem függő szabad Társaság volt.

Ez hogy igaz, a' *Historicusok* Attyának *Herodotusnak* jegyzéseiből annyival világosabb; hogy ő, ki az igazság' ki tanulásáért annyi országokat járt, úgy, mint *Cos* Szigetének Szomszédja, dolgait, történeteit, *Constitutioját* igen jól tudhatta, maga a' dolog is az ő idejébéli lévén.

Ő hetedik Musájába *Polymniába* azt írja, a' mint az én *Latin* nyelvre fordított *Herodotusomba* vagyon, *Gelon Sicilie Tyrannus ubi primum audiit, Xerxem transmississe Hellespontum, misit cum tribus biremibus Cadmum Scythis Filium Coum, multa cum pecunia, et placidis verbis, ad observandum*

vandum quo casura esset pugna: ut si Barbarus vinceret, ei pecuniam traderet, terramque, et aquam; sin vincerent Græci rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus, quum Tyrannidem Coorum a patre accepisset satis validam, nullo adverso casu, sed ob justitiam sua sponte eam in media Civitate deposuit, atque in Siciliam abiit, ubi una cum Samiis Urbem Zanclem, (cujus nomen in Messanam mutatum est) tenuit atque incoluit.

Már Kedves Barátom, ezekből igen világos, hogy *Xerxes* idejéig *Cos* Szigete hatalmas Királyság volt, *Xerxes* idejében pedig szabad, mástól nem függő Közöséges Társasággá *Respublicává* lett, és fenn állhatott ez leg-alább *Nagy Sándor* idejéig, a' mikor azt gondolom, hogy ez-is a' több Görög köz Társaságokkal együtt, a' *Sándor* nagy Birodalmába omlott: tehát ezen idő szakán alatt, a' mely tartott mintegy 200. Éztendeig, és az előtt sok száz Éztendőig hatalmas Királyság volt; éppen ugy mint a' *Sámuinaknak*.

ának magoknak, nevek, és szabad Társaságok' le-ábrázolása alatt, nem csak módjok, tehetségek, de jussok-is volt Pénzt veretni, a' mennyit csak lehetett: sokkal pedig más különben mint a' *Hetruriai Cosa* Városbélieknek. Itt kezd már Barátom ki-világosodni, hogy mi módon elegyedhettek össze a' *Nagy Sándor* vezére, és egyfzersmind Kints-tárnokja, azután *Macedoniai és Thraciai Király Lysimachus* Aranyai közzé, *Moneta Cosorum* vagy *Coorum* in genitivo plurali ΚΟΣΩΝ

Lysimachus Plutarchusba in Demetrio az én jegyzéseim szerint, egyfzersmind *Nagy Sándor* Kintseinek Tárnokja-is *Gaza Custossa* volt, *Strabonból* pedig a' 3^{dik} Könyvből azt láttyuk: hogy *Lysimachus*, a' ki *Nagy Sándornak* egyik Successora örökösse volt, *Pergamusba*-is tartott kilentz ezer Talentumokat *Nagy Sándor* halála után-is.

Mind ezeket össze vetve, és megfontolva,

a) Hogy a' *Cos Republicanak*-is a' *Nagy Sándor* Birodalmába kellett omlani,

b) Hogy

b) Hogy Nagy Sándor Kintsei között ezen *Korow* szabad *Republicanak*-is sok Pénzei lehettek.

c) Hogy ezen Kintseknek *Lysimachus* volt az őrzőjük.

d) Hogy ezen Kintsek természetesen leg-nagyobb részbe *Lysimachusra* állottak.

Igen könnyű által látni: hogy a' *KOZON* Aranyoknak a' *Lysimach* Aranyokkal való ösze elegyedéseknél semmi se lehet természetesebb dolog.

De már itt az a' Kérdés, hogy mi történet által verődtek elegendesleg Erdélybe?

Plutarchus Demetriusba azt írja, az én könyvem szerént, a' 100. Lapon. *Paulo post Captum esse a Dromicheta Lysimachum nunciatur, itaque cum illico in Thraciam duceret Demetrius, ut vacuam defensoribus occuparet, rursus defecerunt Theban, et Lysimachum simul dimissum esse refertur, a' 110^{dik}* Lapon pedig ez iratik.

Dromicheta Trax Lysimachum humaniter Regioque more tractavit. Itt maga ellen hi-

len hibázik *Plutarchus* mikor *Dromichetest Thraxnak* nevezi, feljebbi írásából is kitéttzván az, hogy *Thraciát Lysimachus* birta: de ki lett legyen ez a' *Dromicheta*, és mi féle ember, világosan megírja *Strábo* a' 7^{dik} Könyvben az 552^{dik} Lapon e' következőkben. *Successorum Alexandri temporibus Getis imperitans Dromichetes Rex, Lysimachum adversus se belligerantem vivum ceperat, cui cum suam gentis, que sue commonstrasset inopiam, similiterque contentos re sua homines, ne talibus inquit mortalibus Bellum infer, sed eis potius amicis utere. His dictis donatum hospitaliter, et amicitia sibi devinctum liberavit.*

Innen a' felyebbiekkel egybe vetve, láttjuk: hogy,

a) *Dromichéta* a' *Géták* Királya volt.

b) A' felyebbiek szerént láttuk azt-is, hogy Erdélyből leg-alább az *Agathyrusok* tartományát, a' melybe *Hunyad Vármegye* is vagy, 's annál fogva azon nevezetes *Ruinákat*-is, a' *Géták* birták nem sokára 1° *Dárius* után.

c) Láttuk hogy *Lysimachus*-is Erdélyt el-foglalni igyekezett volt, de

d) *Dromichetes* a' Hadba *Lysimachust* elevenen el-fogta.

e) *Dromichetes* azt mondotta, hogy ő, és a' Géták szegények; de még-is sokkal meg-vagynak elégedve.

f) *Lysimachust* arra oktatta, hogy az ilyen emberek ellen háborút ne indítsen, hanem inkább fogadja barátjainak.

g) Meg-ajándékozván, és barátságára kötelezván, szabadon Országába visszabotsátotta.

h) Ha *Dromichetes* magát, és népeit szegényeknek jelentette *Lysimachus* elött, abból egy felől a' tettzik ki, hogy a' telhetetlen *Lysimachus* még-több Kintsre-is vágyott, más rézről az, hogy *Dromichetes* nem Pénzt, hanem egyebet ajándékozott *Lysimachusnak*.

Ez ugyan csak Stráboból világos-is az 558^{dik} Lapon, ezen szókban: *Inter mare Ponticum ab Istro ad Tyram Fluvium Geta-*

*Getarum solitudo præjacet plana tota, et aquarum indiga. Quo in Campo Darius Hytaspis filius destitatus, cum trajecto Istro expeditionem suscepit adversus Scythas, maximum iniit periculum ne toto cum Exercitu deleteretur. Posteriori tempore Lysimachus contra Gentem Getarum eorumque Regem Dromichetem exercitum ductans, non solum discrimen adivit, sed etiam vivus in potestatem pertractus est, rursumque salute donatus, benignum nactus Barbarum: tehát ebből ki tettzik; hogy mitsoda donatio, ajándék volt az, tudniillik salute donatus az az, életét ajándékozta, és irgalmas lévén hozzá, egyfersmind Országát-is vissza kapta: de éppen abból, hogy *Dromichetes* magának, és Népeinek szegénységét jelentette akár igaz lett legyen szegénysége, akár ne, lehetetlen azt képzelni-is, hogy *Lysimachus*-is abból, a' mivel a' felyebbiek szerént bővölködött, jól-révöje pedig a' mint mondotta fűkölködött, ő hozzája háládatlan lett volna,*

vagy

vagy leg-alább azt, a' mi tölle Kintseiből el-nyeretett, vízfűz adatni kívánta volna; a' miről semmi említés-is nintsen. A' mi pedig a' meg-nevezett puftás helyet illeti, meg kell jegyezni: hogy ez a' *Géták*-nak igazán-is tsak puftás helyek volt, mert már felyebb meg-bizonyittatott, hogy a' *Géták* nem tsak ezen puftákat, de *Oláb Orfágot*, és *Erdélynek is*, a' miről pedig vagyon a' fő, 's *Bánátnak is* a' *Maros* mellett valo részét birták.

Hogy pedig azon Summának, a' melyet *Dromichetes* akár akkor, a' midőn magát-is *Lysimachust* elevenen el fogta, nyert, akár azután váltság, vagy háládatosság jeléül *Lysimachustól* kapott, igen nevezetesnek kellett lenni; ki-tettzik abból, a' mit az Erdélyi Irok fel jegyeztek

Erdélyi Szebeni *Tröfster János* a' régi dolgokrol midőn ír, és *Jornandessel* egygyüt a' Német Nemzet' Genealogiáját majd tsupa mesékkal a' *Noé* Bárkájával igyekeznek öfve kötni, sok világos

datu-

datumok ellen valo dolgokat-is hoz elé, de tsak ugyan azon Hazai dolgokrol, a' melyek az ő idejéhez közelebb törtétek, Vélekedésem fzerént oly' nagyokat elő-adásaiban nem hibázik.

Ő élt 1666^{dikban} és ezen Eftrendőben nyomtattatott ki Munkája Norimbergába. A' többek között azt írja, hogy 1543^{ba} a' Sztrigy vizébe, de mely tájékon környülállásoson le-nem írta, (*én a' traditioból úgy ballottam, hogy Piski nevű Falu alatt*) valamely Haláfsak teménytelen Kintsre találtanak, és a' több Kints között, tsak *Lysimachus* arany lett légyen mintegy 40,000 negyven Ezer darab, a' mely aranyoknak dolga ki-tudatván, akkori Erdélyi Gubernátor *Martinusius*, más névvel *György Barát*-is sok Ezereket mind a' találoktól meg-ferezett, mind pedig ő-is kerestetvén a' Sztrigyből magából kapott légyen, és *Ferdinánd Csáfárnak*-is belől-lek két Ezer darabott küldött volna, és hogy minden darab az ő idejebéli Aranyok-

nyokhoz mérve kettőt nyomott: de hogy akkor Κοσμωνok-is találtattak légyen mint most, még pedig felesebben mint *Lysimachusok*, arról semmit *Tröfter* nem ír: vagy azért talám, hogy azok kevesebb fámmal lévén, à potiori vette a' denominationot, vagy hogy ugyan csak *Lysimachus* arannyainak gondoltatván, minthogy mégis a' Királyi kép rajtok nem volt, megeshetett, hogy öfve olvaftották, vagy talám azért, hogy az általa említett több Kintsek között ő azokat meg-nevezni nem tudta. De ez hogy t. i. akkor-is találtattak ΚΟΣΩΝ Aranyok bizónytalan-ságnak marad.

A' *Tröfter* le-írása, hogy a' fámnak fokaságára nézve-is igaz lehet, nagyon hihető, mert *Martinusius* halála után-is, mely 1551^{dikben} történt, tehát feles Eftendőkkel a' találás után, a' *Castaldus* által végben vitetett kegyetlen gyilkosság-ig; a' mely történt az *Al-Vintzi* Kastélyban, ugyan csak a' *Maros* mellett: mind ott, mind *Szamosújvári* Kastélyába *Martinusiusnak-*

usnak teménytelen Kintsei találtattak, a' mint azt *Bethlen Farkas*, a' nagy érdemű! *Historiarum Libro 4to ad Annum 1551.* Környülállásoson le-írja, ezen éokban.

Interim Castaldus audit repertam penes Monachum summam quinquaginta Millium aureorum Cusorum a militibus Hispanis esse direptam, cujus tamen aliqua parte ab iis recepta, eam militibus in stipendia erogavit. Inde imperatum ut, Georgii arces Ferdinando tradantur, in his Ujvárum ad Fluvium Szamos situm, quod ille a fundamento extrui curaverat, cujus Praefectus Paulus Csákius, idemque Gaze, ac rerum pretiosarum monachi Custos erat; cujus opes eo loci conservatae, efficiebant amplius quam ducenta quinquaginta Millia Flor. Hungaricalium, praeter ea, quae Al-Vintzini reperta fuere: juxta haec auri infecti octingenta et duo pondo, in quorum singulis unciae sedecim numerantur: argenti pariter infecti duo Millia trecenti et octoginta septem pondo, Lysimachia Numismata quatuor Mille,

quorum

quorum singula quaternis aureis aestimabantur, grani aurei grandiores Etc: itt a' több Kintseket-is mind elé-kámlálja.

A' Spanyolok az Erdélyi Peruba-is el-tudtak érkezni.

Auri sacra fames quid non mortalia cogis
Pectora — — — — —

Ilyen tsudálatos, változásokon kellett, a' Éterentsés, és annál fogva sok Éterentsétlenséget szenvedett Erdélyben vetődni, a' felyebb le-irt aranyoknak.

Ha valaki jobban, és világosabban meg-tudja mutatni, hogy a' *Lysimach* és ΚΟΣΩΝ Aranyok mi félék? Azok Erdély-be elegyesleg egy helyre hogy vetődtek? nem csak én, de annak nevezetesen a' tudos Publicum-is közönettel fog tartozni, addig én Vélekedésem mellett meg-maradok, és Leveletem Erdélyi Lyricus jó Barátunknak egy ehez illő Görög mértékű Daljával rekeztetem-bé.

A' VILÁ-

A' VILÁGI MULANDOSÁG,
Sztrigy Vize' Képezésiben,

Lanti Dal.

S*Sztrigy!* tiszta kristály kellemetes vizű
Sztrigy!! szép anyádnak febb füleménnyel te

Hartzok' Vidékének fülöttje!!!

A' deli hegy *Tyityiána* kebled.

Itt, életednek vig küfőbén, midőn

Fel buggygyanál, már meg-koronáztatott

Virgoutz fejed sok drága gyöngyel,

Sok vizeken nagy uralkodásra.

Alig vezel fris lelkű lehelleter,

Már minden éled a' mi körül vagyon,

Fenyvest, füvet, völgyet, tetőket,

Lelkesítez hives éltetéssel.

Előbb gyügyögvén, csak hamar a' kövek

Zugni tanitnak; a' meredek hegyek

Majdon rohanni: 's kéz tanítvány

Tsergedező tsevegéssel indulz.

c

Bofzan-

Bofzankodol, hogy véged' az öz-fiak
 Mint főknek által, a' mikoron tudod;
 Hogy olykori fel-duzzadásod
 Nagy tetemü elefantot el-hajt.
 Így mégyé Keletről, tartva Nyugot felé:
 Észak felől, nagy sor meredek hegyek
 Falt állanak, míg febb virágu
 Két hugaid veled egygyesülnek,
 'S a' déli félnek lengedezésivel
 Egygyütt köföntnek, 's drága lehelletek
 Lelked tsokolják: gyöngy Fejér víz
 Pajkoson, és maga hányva Borbát.
 A' kis *Matzédi* Szüz is elődbe jő,
 Gyors frissességgel futva siet feléd
 A' télben-is zöld Fenyvesekkel
 Bé fedezett gyönyörű havasról,
 * * * * *
 Ezen Vidéken, még mikoron *Magyar*
 Vendége lett volt, meg telepedhető
 Szállás adásával nevet nyert
 Hely, vezetni nevin önn' Patakját.
 Ezüst Éinét is meg-halado Patak!
 A' mely siertz itt, 's vagy telekedvire
 Vidám világodnak mosolygo
Sztrigy-vize' szép kebelére méltó:

El hagyva fentebb kut-fejedet, holott
 A' némaságtól ferre fel oldozád
 A' halgato völgyet, 's tetöket,
Sztrigyben avattz üveget, ezüstel.
 Ennél alább már, a' meredek, 's kopár
 Szirteknek éppen meg-felelő nevü,
 Tsak ketske lábtól járható Szirt,
 'S fellegeket tsokolo *Csup ajnál*.
 Küzsdvén *Csupajjal*, nagy könyököt hasitfz
Sztrigy! 'sbajnokoddal fembe te hogy lehess
 Északra nézfz; *Ör-vára* látod
 Mint fenyeget le-sütött fejével.
 Már meg-haragfzol, és menedék utat
 Kettő között vágfz: hánykolódásaként
 Dühüdt bikának, hol kapálfz, hol
 Rázva fejed, neki törfz az utnak.
Réának itten rád rohano vize,
 Nem látva tám, most nyert diadalmadat,
 Téged vetélkedni kísértett
 Volna; — fejet maga hajta már így.
 Így' névre öter hogy ha kereftelék
 A' régen itt' élt Roma Vitézei
 Fenn vann O'ábul *Réa*: vagy tám
 Rajta menő nevet a' Magyar tett.

Szép Réa! még-is nem panaszkodhatod,
Sztrigy febb vizének tett hódolását;
 Mert egy ditsőült társaságban
 Sok, ha lehetttz fere másadiknak.

* * * * *

Igy rendbe fedvén táborodár, repül
 Már kifejtett fárnyaidon kevély
Sztrigy! sok teröknek szép fabásu
 Völgy-kebelén, 's le-felé rohanva

Fénylész finültig. A' havasok' kies
 Kintsével ékes kis patakok hahol
 Szép lábaid nyalják, nevettz te
 Sok kőzorus diadalmi fővel.

A' déli féltől bal'samosittatott
 Jo borral itt már bértzeid áldanak,
 'S térid buzával, 's jo füvekkel
 Pompa között koronáznak. Itt, itt,

Eg'regy-re nézz!! ott *Hunnia* Vára áll,
 Tedd tiszteled' nagy nevű hajdoni
 Urának, a' mi *HUNNYADI*-inknak:
 Zugd-ki nevét valamerre el-mégyé,

Zugsz-

Zugf!!! 's balra hajláz: ferdő vizét *Kalán*
 Szikláknak áldod. Majd meleget vegyít
 Öbledbe, a' hol 'Sigmond Amort
 Tsintalanul hunyaritni látta.

Zugf! *Hunyadinkrol* ditsekedő favad
 Mezfőre hallik, 's tsillagozik vized;
 Mint páva nézőhöz kevély vagy,
 'S meg-mutatod magadat fenéig.

* * * * *

Szent Györgyre nézz már! tiszteletem tefem,
 'S éneklek én itt pályafutásodat
 Feljebbre nőtt martod felett, 's mig
 Vig Cziterám diadalmid' álgya,

Kérlek!! kevésbé pályafutásodat
 Meg tsendesitvén, nézz lefelé: menet
 Nem mezfe van tollunk veszélljed,
 Oh ne siess!!! erősítve mondom.

Termézet önnön szép *Aranyi* tetön
 Ágyut fegez-ki fembe, vigyázva már,
 Hogy vakmerőbb oldal tsatával
 Lág *Maroson* nagy erőt ne vennél.

Bár mely

Bár mely nagy, és szép légy siető Vitéz!

Rövid ditsösség pályafutásodat

Azért rohantatni, hamar majd

Lassu *Maros* hogy el-andalítson.

* * * * *

Maros levél már! mely hamar el-futál!

Hol a' te pajkos lábaidon valo

Vidám futásod? hol világod?

Vig tunya lett: az üveg setétül.

Virgontz örömmek tsergedezései

Alig vetik fel tsillagi gyöngyöket,

Bal sorsra fellegvárat épít

Ellene már az irigy szerentse.

Igy van balandok' sorsa: legédesebb

Vigság folyásán. Mennyivel a' sebesbb,

Annál mulandobb: mert midőn fut,

Buba siet hamar el-merülni.

* * * * *

Felyebbi értekezéseimbe, sok olyan
uj dolgok, és állítások fordulnak elé, a'
környülállásos le-írás rendibe; melyek,
az ed-

az eddig azokra nézve fenn-állott histo-
riai Vélekedésekkel sokakban ellenkez-
nek: éppen ennél fogva önként-is akar-
tam én az olvasó, és tudós publicumnak,
nem tsak félesebb gondolatokra okot
adni; de hogy a' Criticai vizsgálódás' ut-
tyán mind a' Magyar és Székely, mind
a' Német mind-pedig a' Szláv, és ebből
's a' Romai Coloniákból elegyedett Oláh,
Nemzetek' történetei nagyobb világos-
ságra hozattassanak, egytörsz mind fell-
tett czéllal alkalmatosságot-is foglaltatni.

Utoljára tsak ezt jegyzem-meg. Té-
tethetik ugyan az én Vélekedésem ellen-is
az az Ellenvetés, hogy a' ΚΩΣ névnek
az Atticai Dialectus, és Orthographia fe-
rént genitivus pluralissának nem ΚΩΣΩΝ-
nak hanem ΚΩΩΝnak kellene lenni, de
én arra, mint a' ki a' Görög Nyelvbe igen
gyenge vagyok, tsak azt felelhetem, hogy
ugyan ki-mézné azt erősíteni, hogy va-
lamint a' *Belgák Svékusok, Danusok, Au-*
striacusok, Német, és Erdély Országai *Szá-*
*lok*nak Dialectussaik, és Orthographiájok
felette fokot különböznek, fíntén tsak
nem azon mértékben, az Atticai Diale-
ctustól-is, és Orthographiatól a' több Gö-
rögök

rögök, 's nevezetesen az A'siához közelebb lakó Szigetbélieknek Dialectussok, és Orthographiájok ne különbözhetett volna, és pedig fok fáz Ezten-dök' változásai között igen is nagyon. Mind addig tehát, míg azok kik nékem a' Görög nyelvben mestereim lehetnek, azt, hogy minden Görögöknek, és minden időkben, se Dialectussok, se Orthographiájok semmit se különbözött, meg nem bizonyították, ezt pedig én, a' mennyiben ezen dologról tudhatok, éppen lehetetlenségnek tartom: semmi okot nem látok, miért kellene Vélekedésemtől elállanom; tsak ugyan mind ezen felyebb írt Vélekedéseimre nézve akár kitől is ha világosabb utasításokat vagy helyes Ellenvetéseket vehetnék, igen kedves és nagy örömemnek tartanám. Kolo'svárt
15^{dik} Junii 1812.

Felső-Szállás-pataki

Kenderesi Mihály

Gubernialis Secretárius.

